

aleksandar ristović

UZIMANJE VODE



1. Svako književno stvaranje (i ne samo književno) čini mi se nekim vidom produženog detinjstva. Pri tome ne mislim na jednu vrstu infantilnog postojanja pesnika, niti na infantilni doživljaj stvarnosti, no na izvesnu psihičku supstancu koju detinjstvo ispoljava, a koja u pesničkom delu ima svoj jezički ekvivalent. Davno, u detinjstvu utisnuti u svest doživljaji u umetničkom delu iskršavaju u svojoj nevinosti, svežini i neposrednosti. To je doista priča o detinjstvu, na koju pesnik — pripovedač nadograđuje »kasniju stvarnost«, kasnije stečeno iskustvo. Možda su jedina književna dela ona koja govore o detinjstvu, no to bi doista bilo odviše slobodno napisati. Možda su jedine prave knjige *Detinjstvo Lava Tolstoja*, *Detinjstvo Maksima Gorkog*, prva sveska *U traganju za izgubljenim vremenom* Marsela Prusta, *Reči Žana Pola Sartra* i druge slične ovima ponom sanjarskom i snovnom što sama tema

detinjstva nosi. Neko je jednom rekao da je, možda, genije samo naročito izražena sposobnost pamćenja, i ja to, onda, pamćenje vidim u književnom stvaralaštvu kao pamćenje nastalo u detinjim danima gde se događaji, vremenom, pretvaraju u nizove metafora, naravno posredstvom talenta.

2. Postoji jedan, za mene, prihvatljiv mada rogobatan sinonim: *otvoreno čulo* i ukoliko posedujem njegovu predmetnost, ja je i uslovjavam pesmom. Ili; pesma i to »otvoreno čulo« uslovjavaju jedno drugo. Čovek je ipak bioško biće, pa se najverovatnije, i njegove duhovne manifestacije, čak i kada je u pitanju umetnost, daju konkretno objasnit. Ta pomalo užasavajuća teoretička sva kako da osiromašuje smisao i razloge našeg postojanja uopšte, ali — na jedan poseban način — oživljava mogućnost da se čovek (pesnik) osvetli detetom.

3. Pesnik je tema svojeg uzbudljivog i svoga kazivanja. Čak i kada prvo lice u njeovim tekstovima ne postoji, ono je skriveno u onim ličnostima o kojima govorit, ali ne u smislu moći poistovećivanja, već su te »druge ličnosti« povod da se iskažu neka lična tragost ili lična zanimljivost. Možda su, a to drugi vide jasnije od mene, detinji doživljaj i metafore detinjstva u mojim pesmama, koje nisu namenjene deci, osetni i veoma vidljivi. Ja o tome doista ne bih umeo suditi a da ovo pisanje ne vulgarizujem. Možda bi prave reči kojima bi pesnik želeo da objasni sebe i nastajanje neke svoje pesme bile za obične slušaoce samo izdvojene reči, kao: drvo... videti... senke, senke predmeta... pretrčava... — ali ovo mučanje jedva da bi šta moglo reći bilo kome. Na kraju, pesnik tumači sama sebe jedino pesmom, i pristup pesmi je jedini punovažni pristup pesniku. Detinjstvo sažima u sebi dva vremena — buduće i prošlo, a čovek, koji je na sredokraći ove imaginacije, razaznaje dva temporalna smisla.

4. Pesma koju sam odabrao uzeta je iz moje knjige *Tekstovi*, objavljene 1969. godine.

UZIMANJE VODE

Prazna providna krhkost nekog tela koje i jeste tu da vodu izvora prinese mojim ustima kad god zastanem u nekom od šumarača Prijedoru.

Kočije koje silaze, pravo iz neba, i moja baka u njima sa nesretnim onim šeširom, ruku olabavljenih i sa pogledom neke umrle devojke. To je taj predmet koji, obuhvaćen šakom jednog deteta, koje se uz to propinje na prste da bi doseglo sedište, hladnom radosnom vodom ispunii njen zaustavljeno srce i pokrene ga na značajno treperenje.

Lepa, neodređena prisutnost ubranih strukova koji produžavaju neko vreme svoju živalnost upijajući žilicama korenata svežinu vode,agnuti na jednu stranu, onu koja je koliko slučajna toliko i pogodna za ovaj okrutni položaj, cedenje i vrenje.

A putem kroz šunu, do istinskih usta prirode, bunara sa venčićem i krstoklepom, sumorni biciklist nalazi voljeno, izgubljeno biće u vidu izvesnih podsećanja na razmaknutu kolenu, košulju umrmljanu karminom. Njegovo lice, i ono drugo: u magli i praskozoru.

izet sarajlić

PORODICU BOLI GRLO

1. Ja sam dečnjim pogledom — bio je rat — video uglavnom ono što sam, docnije, čitav život, bez uspeha, pokušavao da zaboravim. U pejzažu mog detinjstva stajali su tenkovi, a to baš nije pejzaž za neko radosno osećanje.

2. To nije nikakva metafora, to je smrtnog brata, koji je tada imao osamnaest godina, a od koga sam danas već više nego duplo stariji. Ešu, kako se zvao, streljali su juna meseca 1942. godine. Mada se imalo samo dvanaest godina, više se nije moglo biti dečak. Morao sam, zato, čekati tek rođenje svoje kćeri, pa da zajedno s njom, u drugom svetskom miru, pokušam da nadoknadjem izgubljene godine sopstvenog detinjstva.

3. Cini se da sam na ovo pitanje već odgovorio. A zar smo mi bili tako loši da bismo našoj deci želeli da budu više nego što smo bili mi?

4. Ne pišem dečje stihove. Dosta mi je i ovih mojih. Uostalom, valjda će neko od mojih prijatelja koji se bave poezijom za dečcu, Antić ili neki drugi, napisati koju pesmu tog žanra i za me. Ja ovde mogu samo citirati pesmu, od svega što sam napisao možda najbliže ideji vaše ankete. Nju je jednog ružnog majskog dana 1965. godine napisao jedan otac koji je i inače često bivao lični pesnik svoje kćeri. Pesma se zove

PORODICU BOLI GRLO

*Svi kašljemo kad Tamara kašlje.
Kad Tamara ima 38, svima temperatura
raste.
Pred vratima dan, ali i on nekako zastrašen.
I gde su mu laste?*

*Gde odjednom ode proleće, u kakvu to
srećnu državu?
Potraje li ovo duže, i sudbina leta biće
sasvim neizvesna.
Kad Tamari klone glava, svi jedva držimo
glavu.
Svi bolesni. I moja pesma o njoj — bolesna.*

Oprostite za neke rđave rime u ovoj pesmi. Tamara je stvarno tog dana, u Zatonu kod Dubrovnika, bila bolesna, i zar mi je bilo do traženja nekakvih rima?